

Alina MAZILU

Atelier Cehov

Proiectul

Regizorul **Yuriy Kordonskiy** a susținut în perioada 9–12 iunie 2008 un *workshop* cu actorii Teatrului German de Stat Timișoara (TGST), tema centrală fiind dramaturgia cehoviană. *Workshop*-ul face parte dintr-un program mai amplu al TGST cu privire la formarea continuă a actorilor și au participat activ unsprezece persoane, plus câțiva spectatori.

Yuriy Kordonskiy

Yuriy Kordonskiy s-a născut în 1966 la Odesa. A studiat informatica, apoi actoria și regia de teatru și film la Academia de Arte Teatrale din Sankt Petersburg, la clasa lui Lev Dodin. A regizat spectacole în mai multe țări europene precum și în Statele Unite ale Americii, obținând numeroase premii și distincții. Yuriy Kordonskiy are, de asemenea, o impresionantă carieră universitară ce cuprinde cursuri și seminarii la Academia de Arte Teatrale de la Sankt Petersburg, la Universitatea „George Washington”, Washington DC, la Universitatea Columbia, New York, precum și la Universitatea Wesley, Middletown. Spectacolele sale au fost invitate la festivaluri din lumea întreagă. În ultimii ani, Yuriy Kordonskiy a regizat, de asemenea, în România, iar spectacolele sale de la Teatrul Bulandra și de la Teatrul Național „I.L. Caragiale” București au fost distinse cu premii UNITER la mai multe categorii.

PATRU ZILE CU YURIY

Ziua I: luni, 9.06.2008

La TGST bate la ușă premiera cu *Woyzeck* de Georg Büchner, în regia lui Georg Peetz.

Ora 11: Actorii s-au adunat și mășăluiesc pe coridoare în așteptarea regizorului. În acest timp, în birourile care asigură partea administrativă a teatrului, munca își urmează rutina zilnică.

Atelierul se desfășoară de la ora 11 la 14 și de la 16 la 19. Se începe cu prezentările. Yuriy vorbește apoi despre universul lui Cehov, despre piesele acestuia și despre viziunea sa asupra dramaturgului. Se trece la analizarea scenelor pe care le-au pregătit actorii. Limba de comunicare este engleza, dar scenele se vor juca în germană. Se va lucra la scene cu doi-trei actori din *Pescărușul*, *Ivanov*, *Unchiul Vania*, *Trei surori*.

Ziua II: marți, 10.06.2008

Workshop-ul începe cu exerciții de destindere. Se trece apoi la lucrul pe scene. Yuriy discută cu actorii, le explică extrem de clar situațiile, îi ghidează fără a le restrânge însă libertatea. Mă împart între repetițiile la *Woyzeck* și atelier.

Ziua III: miercuri, 11.06.2008

Ziua începe, din nou, cu un exercițiu de relaxare. Actorii stau pe jos, întinși pe spate, în timp ce regizorul se plimbă printre ei și le vorbește pe un ton foarte calm. Le cere să respire de parcă ar vrea să își curețe trupul din interior. Explică faptul că în corpul fiecăruia există tensiuni care ne blochează energia și că e important ca, din când în când, să ne eliberăm de ele. Fiecare trebuie să își identifice apoi anumite puncte ale corpului pe care le mai simt tensionate. Regizorul evocă diferite mirosuri. Provoacă simțurile prin vorbele sale, le spune actorilor să-și imagineze că își pierd greutatea, că plutesc, că devin aer, că se schimbă temperatura. Descrierile sale sunt foarte vizuale și stimulează imaginația. Exercițiul durează câteva minute, dar senzația aceasta de timp care curge lent îmi creează o stare de liniște interioară.

Se repetă apoi o scenă din *Trei surori* cu Simona Vintilă, Daniela Török, Dana Borteanu și Ramona Olasz. Yuriy le explică situația, îi spune Simonei să nu-și judece pașal personajul (*Mașa*), ci să nuanțeze, pentru că la Cehov situațiile nu sunt niciodată simple. Este vorba despre scena în care Mașa vine în toiul nopții acasă și încearcă să fie amabilă cu surorile ei, să își deschidă sufletul – doar că nimeni nu vrea asta, iar ea e profund rănită – cei mai enervanți oameni sunt cei care ne vor binele cu de-a sila, cei care ne copleșesc cu grija și cu atenția lor tocmai atunci când simțim mai puțin nevoia. Yuriy îi zice Simonei să nu se grăbească atunci când are de spus un text, ci să lase situația să ceară textul; să își lase timp, să-și admire surorile dormind, să se bucure de imaginea aceasta idilică.

Regizorul le cere să fie liberi, să nu se lase încorsetați de situații: dacă Cehov nu le-a dat text pentru un anumit moment, asta nu înseamnă că personajele lor nu au viață. Pot să exprime ceea ce simt și prin alte mijloace decât cuvintele. Yuriy nu acceptă niciodată prima ofertă, punctează anumite detalii care, odată înțelese, schimbă radical percepțiile actorilor și astfel și direcția de joc.

La scena împăcării dintre Sonia și Elena din *Unchiul Vania*, Ramona Olasz (*Sonia*) evocă imaginea unei femei, dar regizorul intervine și îi spune că observă imediat faptul că Ramona nu a văzut-o niciodată pe respectiva persoană. Să lase

imaginile să apară – viziunea vine prima, abia după aceea se formează cuvintele. Le explică faptul că în teatru se întâmplă foarte des ca actorii să nu știe despre ce vorbesc; că ei trebuie să își construiască imagini, altfel spun vorbe goale – întâi apare gândul, abia apoi putem formula cuvintele, iar cuvintele nu ne strigă „say us“, ele trebuie să vină în mod natural.

Jocul Ramonei mă încântă, e o surpriză, pentru că nu am mai văzut-o niciodată jucând atât de adevărat și de emoționant.

Fiecare întrebare pe care Sonia i-o pune *Elenei* (Dana Borteanu) îi mărește primei bucuria, pentru că i se confirmă ipotezele, iar atunci când ești fericit, uiți de durere, punctează regizorul. Pentru Sonia, Astrov e un fel de Lancelot, un zeu, un demiurg. Situația e extrem de comică. În acest timp, Elena e tot mai nefericită, iar între cele două se află un zid masiv. De altfel, la Cehov există întotdeauna un zid între personaje, chiar și atunci când ele par să se regăsească, explică Yuriy.

Înainte de pauza de masă, actorii îi pun o sumedenie de întrebări. Le zice că ceea ce i se pare cel mai dificil în teatru este repetarea spontanității. Că nu trebuie să luăm publicul de prost, să-i explicăm sau să ne ilustrăm acțiunile. Atunci când spectatorul intră în teatru, el ne respectă regulile și convențiile atâta vreme cât noi nu le încălcăm, cât suntem consecvenți, chiar dacă intră într-o altă lume care funcționează după legi diferite.

Îmi notez cât mai mult din ceea ce povestește: că uneori închide ochii pentru a verifica dacă o situație e bine rezolvată, pentru că ochii ne înșală uneori, în schimb urechea e mai fidelă, nu e antrenată să mintă.

Yuriy obișnuiește să nu le arate actorilor scenografia decât în ultima clipă, pentru a-i lăsa să se simtă liberi și să nu aibă senzația că servesc doar decorului. El crede că a le arăta de la început cum are să fie totul la final le blochează imaginația. În ultima etapă dinaintea premierei trebuie să existe un dialog între scenograf și actori, iar scenografia se ajustează după jocul actorilor, și nu invers. Preferă ca totul să se construiască pe parcurs, inclusiv luminile, și cu cât procesul e mai puțin vizibil, cu atât i se pare mai bine. Ne povestește despre Lev Dodin, care nu i-ar spune niciodată unui actor să facă câțiva pași într-o parte pentru a fi în lumină, ci eventual *light-designer*-ului să potrivească reflectorul în așa fel încât actorul să fie luminat just. Pentru că lumina, ca și scenografia, trebuie să ajute actorul și nu invers.

În partea a doua a zilei, Ramona lucrează împreună cu Boris Gaza la scena din *Pescărușul* în care Nina îl vizitează pe Treplev înaintea plecării definitive. Yuriy îi spune lui Boris că personajul știe, sau ghicește, cine e la ușă. Ramonei îi sugerează să-și ia câteva secunde ca să audă cu adevărat vîntului. Apoi: să nu se calmeze, pentru că Nina nu a luat decizia de a rămâne cu Treplev. E agitată și nu prea știe ce caută acolo. Îi cere să se gândească ce înseamnă să nu fii capabil să plângi timp de doi ani, cum țâșnesc atunci lacrimile de eliberare. Le spune că obstacolele sunt cele care creează emoția – fără obstacole nu există emoție.

Iosif Csorba și Boris Gaza, „Ivanov“

Yuriy îi zice lui Joji (*Borkin*) să rămână cu mâna pe inimă, de parcă i-ar fi frică să nu o piardă, apoi să conștientizeze că miroase tot a vodcă; să fie trist pentru că Boris (*Ivanov*) nu îl bagă în seamă, lectura fiind mult mai importantă decât posibila moarte a prietenului.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Joji jucând atât de expresiv, atât de adevărat, atât de convingător și emoționant.

Ziua IV: joi, 12.06.2008

Dimineața începe din nou cu exerciții. Primul: se plimbă cu toții prin încăpere, fiecare gândindu-se la cineva din grup. Trebuie apoi să încerce să meargă cât mai aproape de persoana respectivă. Apoi cât mai la distanță. Următorul pas e să își aleagă fiecare câte două persoane – de una să se țină la distanță, iar de cealaltă să încerce să se apropie. La bătaia din palme a lui Yuriy trebuie să-și schimbe aleșii. Regizorul repetă de mai multe ori acest exercițiu.

Al doilea exercițiu provine de la actorii lui Peter Brook. Merg cu toții prin încăpere. La bătaia din palme încremenesc și unul singur trebuie să înceapă să se miște. În momentul în care acesta decide să se oprească, alți șase trebuie să plece. Când ei se opresc, vor porni alți doi, apoi patru, apoi trei. Repetă de mai multe ori exercițiul, dar actorilor le e greu să se coordoneze. La fiecare greșeală se reia de la capăt. Yuriy îi încurajează, apoi le spune că la acest exercițiu nu contează faptul că ei vor să se miște, ci mult mai important e ceea ce vor ceilalți să facă. Focusul nu e pe sine, ci pe ceilalți, pe grup. Grupul trebuie să funcționeze ca un singur corp, iar perceperea să se facă cu toate simțurile. Dacă văd că sunt suficienți colegi în mișcare și simțurile le sunt suficient de ascuțite, vor ajunge să se oprească încă înainte de a începe să se miște. Le explică faptul că decizia de a începe mișcarea trebuie să fie clară și mesajul coerent, pentru a nu-i înkurca pe ceilalți. Este vorba despre un dialog al grupului.

Din nou Ramona și Boris – „Pescărușul”, Nina și Treplev

Jocul e mai încheiat decât ieri. De altfel, la fiecare scenă i-am văzut pe actori progresând mai mult decât mi-aș fi imaginat că e posibil într-un timp atât

de scurt. E drept că unii dintre ei și-au ales mai multe scene. Studenților le-a fost mai greu, sunt în prag de licență, au examene. Notez atât cât pot, la unele scene mă fură imaginile.

Regizorul îi zice Ramonei că trebuie să vorbească în timp ce plânge, pentru că vorbitul și plânsul nu sunt în acest caz două acțiuni separate. Situația conține o ironie tragică: neînțelegerea constă în faptul că Treplev crede că Nina s-a întors pentru totdeauna, dar ea revine doar pentru a-și mai mirosi o dată trecutul. Yuriy îi spune Ramonei să nu vorbească patetic – pe scenă se vorbește adesea patetic, dar în spatele cuvintelor nu e nimic. Toată lumea așteaptă în teatru reacții în momentele dramatice, dar în viața de zi cu zi se întâmplă ca de multe ori să nu existe o primă reacție, unele întâmplări se procesează ani de zile.

Discută despre Nina: dacă Nina a devenit sau nu o actriță bună, sau dacă e ratată. Yuriy explică faptul că Nina a suferit, au trecut ani în care totul s-a prăbușit pentru ea, a plătit pentru ce a făcut, dar a înțeles, a învățat, și, mai ales, s-a regăsit, s-a înțeles și s-a acceptat ca om și ca actriță.

Regizorul spune că Cehov nu scrie despre oameni simpli – personajele lui sunt foarte complexe, iar dacă actorii pun etichete pe personaje și le împart în categorii, nu fac decât să își blocheze imaginația.

Discuția finală mi se pare foarte francă. Yuriy este o prezență pozitivă. Toată lumea speră ca el să revină la Timișoara pentru a monta aici un spectacol. Yuriy nu promite nimic. Le spune actorilor că marele lor atu ca trupă este tinerețea, dar că le lipsește accesul la mari spectacole.

În aceste patru zile am văzut câțiva actori descoperindu-se, i-am văzut înțelegând și putând să pună în practică cele înțelese, i-am văzut entuziasmați, uniți, pozitivi. I-am văzut transformându-și personajele, evoluând. Personajele schițate au fost făcute din material modelabil, maleabil, și nu rigid.

Pe lângă bagajul enorm de informații și teme de meditație pentru viitor, întâlnirea cu Yuriy și atelierul pe care l-a susținut la TGST mi-au reconfirmat bucuria de a împărtăși viața de teatru.

IMPRESII LA CALD

Horia Săvescu: „Yuriy Kordonskiy are un extraordinar simț al realității, e un tip cu mult umor. Eu credeam că după patru ani de facultate am ajuns la un anumit nivel, însă el mi-a arătat în aceste patru zile că nu știu nici măcar o infimă parte din ce înseamnă actoria. Mie mi-a deschis mintea. Am realizat că putem comunica perfect – nu există bariere lingvistice, iar comunicarea nu stă în cuvinte. Limbajul universal e realitatea. Lucrează scenele ca pe niște bijuterii, în filigran. Ceea ce te uimește e că ajungi să vezi deodată lucruri la îndemână, pe care nu le-ai remarcat până acum, de parcă ai fi avut ochelari de cal. Și Yuriy e un motor.”

Simona Vintilă: „E un pedagog extraordinar. Are o capacitate fantastică de a explica, este foarte atent la detalii și mi-a demonstrat că actoria este ceva natural și nu are nimic de-a face cu artificialitatea. Mă simt de parcă m-aș afla la cursurile

de teatru ale lui Stanislavski. Am învățat în aceste patru zile mai multe decât într-un semestru de facultate. Yuriy este un regizor cu care aș lucra non-stop!”

Alex Halka: „M-a învățat cum să încep să descifrez textul, să mă gândesc la componenta fizică a personajului și la context, să fiu atent la detalii și să îmi pun tot timpul întrebări cu privire la credibilitate. De exemplu, dacă Nina din *Pescărușul* a stat două ore în ploaie, nu poate intra la Treplev de parcă ar veni de la plajă. Eu cred că am înțeles odată pentru totdeauna cum se construiește un personaj. Un alt lucru important pe care ni l-a explicat este să nu forțăm emoțiile, ci să le atragem, să lăsăm situațiile să ne ceară emoție. Să las să se nască în mintea mea mai întâi gândul și imaginea, și abia apoi să vină cuvintele. Despre Yuriy pot spune că e un om modest, cu o gândire pozitivă, care știe să calmeze spiritele și care ne-a arătat că și greșelile pot fi experiențe pozitive.”

Tatiana Sessler: „Nu se lasă influențat de factori externi, știe exact ce vrea să obțină de la cei cu care lucrează și te ajută mult ca actor. Extrem de important mi s-a părut faptul că știe să sudeze o grupă.”

Iosif Csorba: „Face să pară totul simplu, nu complică inutil lucrurile. E un om foarte cult, un tip puternic, care știe ce vrea, dar care te încurajează, de asemenea, să te duci pe situație. Pentru mine a fost important faptul că nu te judecă. Nu m-a făcut să mă simt prost nicio secundă, deși după acest *workshop* mi-am dat seama că am făcut facultatea degeaba.”

Boris Gaza: „Yuriy lucrează după metoda rusească, dar diferența dintre el și alții este că el chiar știe să o pună în aplicare. Este important mai ales faptul că informațiile teoretice pe care ni le-a dat în prima zi – când eram încă în așteptare – și-au găsit o formulă în practică. La început a deconstruit mult, a demontat șabloane și clișee, dar în zilele ce au urmat a știut să ne motiveze și a construit enorm.”

Ramona Olasz: „A fost grozav faptul că am putut lucra foarte intensiv, fără a fi însă puși sub presiune. Yuriy e un om extraordinar. A fost tot timpul în urma noastră, dar nu ne-a îngărdit, ne-a lăsat pe noi să construim personajele, să venim cu propuneri, ceea ce m-a făcut să mă simt extrem de liberă.”

Olga Török: „Ne-a entuziasmat pe toți, ne-a câștigat tuturor încrederea. Eu m-am simțit foarte în siguranță la *workshop*, deși inițial mi-era frică de faptul că vor exista câțiva spectatori care ne vor vedea expuși. Și totuși, nu a existat nicio clipă penibilă. Yuriy e un om sincer, natural, deschis și m-a învățat să urmăresc textul până în cele mai mici detalii și să găsesc în text modalitățile de joc.”

Daniela Török: „Te îndrumă fără a-ți da comenzi, și ne-a dat și câteva lecții de viață.”